

Font documental consulta: per saber-ne més!

La Història ens recorda els efectes de l'atur i la precarietat laboral

per **CLÀUDIA SANÉ** on **30 DE GENER DE 2020**

Xavier Tornafoch Yuste, professor de la Facultat d'Educació Traducció i Ciències Humanes de la UVic-UCC.

El 1931, tres sociòlegs van ser enviats pel **Partit Socialdemòcrata d'Àustria**, que en aquella època liderava **Otto Bauer**, a un poble proper a Viena anomenat Marienthal. Era una petita comunitat de 1.486 habitants que havia prosperat gràcies a una fàbrica de filatura de lli de la qual depenien en major o menor grau tots els veïns. El **crac de l'any 1929** es va fer sentir en aquesta població amb el tancament de la seva indústria principal.

Quan els investigadors van prendre contacte amb la gent de Marienthal, el 75% dels seus habitants en edat de treballar estaven aturats i el 30% de les famílies presentaven severes carències materials. La intenció dels sociòlegs (**Paul Lazarsfeld**, **Marie Jahoda** i **Hans Zeisel**) era realitzar una observació participant al poble per recollir dades i veure de quina manera afectava el cessament de l'activitat laboral en la vida quotidiana i en la participació comunitària dels veïns .

Menys solidaris, més individualistes

Els resultats de la investigació, que van ser **publicats en forma de llibre** al cap d'un temps, van il·luminar algunes qüestions sobre les quals es tenien molts dubtes. Lluny d'afavorir la solidaritat dels treballadors davant d'una situació de precarietat, els investigadors van constatar que s'havia incrementat l'individualisme.

Durant un temps, el club de futbol va deixar de funcionar, els préstecs a la biblioteca pública van caure en picat i l'interès per la premsa va disminuir. Fins i tot el ritme de la vida es va alentir.

Com van demostrar els autors de l'estudi, la velocitat a la qual es realitzaven els desplaçaments a peu per la localitat va disminuir sensiblement. En una societat on el treball era el centre de la vida de les persones, no tenir-lo afectava no només als ingressos, i per tant a la possibilitat d'accedir a béns i serveis necessaris per desenvolupar un projecte de vida digne, sinó també al benestar emocional i psíquic dels individus. Per tot el món occidental hi havia comunitats que, com Marienthal, tenien a la majoria dels seus habitants a l'atur o amb treballs molt precaris.

Els temps de l'atur massiu provocats per la crisi financera dels anys vint van donar pas, després de el feixisme i de la **Segona Guerra Mundial**, a una nova època de plena ocupació i d'extensió de drets i oportunitats laborals per a la majoria dels treballadors occidentals.

Petroli i neoliberalisme

Font documental consulta: per saber-ne més!

A partir de 1973, amb la **crisi del petroli** i la resurrecció d'un dogmatisme liberal que predicava la retirada de l'Estat de sectors en els quals havia influït decisivament des dels anys de la postguerra, aquest model va entrar en crisi. Les **idees neoliberals** es van transformar en doctrina i posteriorment en ciència econòmica que havia de ser respectada escrupolosament, de la qual cosa s'encarregaven organismes com el **Fons Monetari Internacional** i el **Banc Mundial**.

En aquest nou escenari, la desocupació i l'ocupació precària van tornar a estendre's fins a esdevenir estructurals. Un cop més, ressorgien els Marienthal, i ciutats com Detroit, als Estats Units d'Amèrica, que havien estat centres industrials de primer ordre, es degradaven ràpidament, arrossegant a sectors socials sencers.

Entrat el segle XXI, el desenvolupament tecnològic il·lumina un nou horitzó. L'aprenentatge automàtic i la robòtica suposen un canvi de paradigma que amenaça de forjar el que l'historiador israelià **Yuval Noah Harari** coneix com "classe inútil", és a dir, una massa enorme de persones sense cap possibilitat d'obtenir mai una feina remunerada.

La "classe inútil"

Un important percentatge de la humanitat podria ser expulsada del mercat de treball. Aquesta conjuntura suscita molts interrogants, especialment en relació a aquells sectors socials més fràgils en termes de poder econòmic i polític. Hi ha dues preguntes inevitables.

- Quins seran els mitjans de subsistència per a aquesta massa enorme d'aturats sense cap possibilitat d'integrar-se en el mercat laboral?
- Què protegirà a tota aquesta gent de la deterioració física i mental associat a la manca d'activitat laboral?

Davant aquest futur ombrívol, el mateix Harari, igual que altres estudiosos, com l'acadèmica britànica Selina Todd, proposa un canvi radical en la cosmo-visió social de la feina. Una transformació que també hauria de ser educativa, política i econòmica.

La vida de les persones hauria de dotar-se d'altres prioritats en què el treball destinat a enriquir a uns altres, l'essència de l'actual sistema de lliure mercat, deixi de ser l'eix central de la nostra existència i s'ofereixi seguretat econòmica i forts vincles comunitaris. Al nostre planeta ja existeixen comunitats formades per homes i dones pobres que manifesten ser feliços en entorns caracteritzats per la solidaritat i la cooperació.

Una situació ben diferent de la dels aturats de Marienthal, persones aclaparades per una existència a la qual no troben sentit, en la mesura que no tenen feina. El desenvolupament tecnològic, que amenaça de deixar sense feina a mitja humanitat, podria, però, ajudar a configurar una societat en què les relacions humanes estiguessin per sobre de les relacions laborals.

Font documental consulta: per saber-ne més!

No pensar en altres sortides alternatives a la destrucció massiva de llocs de treball podria conduir al que advertia en els anys vuitanta del segle passat **Marie Jahoda**, una de les sociòlogues de Marienthal. Aquesta investigadora va parlar amb alguns dels aturats cinquanta anys més tard i aquests li van dir, sense cap tipus de remordiment, que es van alegrar de la invasió alemanya d'Àustria i que, encara sense considerar feixistes, s'haguessin trobat a braços de qualsevol que els hagués donat una esperança.

Si l'atur paralitza, com afirmava Jahoda, un futur d'atur massiu i estructural destrueix, com es va demostrar en Marientahl, la vida comunitària i l'equilibri psicològic de l'ésser humà